

Znanost v političnih bojih

Zakaj ako me usmrтите, vam ne bo lahko najti drugega, ki bi me nadomestil. Mogoče zveni malce komično, vendar je od črke do črke res, da me je bog namenoma dodelil našemu mestu, ko da bi bilo velik polnokrven konj, ki je zbog velikosti nagnjen k lenivosti, pa mu je za spodbudo potreben kak brencelj.

Sokrat

Čas prekrojevanja nacionalnih držav v nov tip globalne suverenosti je čas sprememb, ki ne zaobidejo še tako ustaljenih in s tradicijo zavarovanih ustanov, še tako razvjenih elit, še tako modrih učenjakov in še tako vodljivih javnosti. Je čas velikega prerivanja in izključevanja, čas krize, ki bo nanovo določila vloge, scenarije in interpretacije. Je čas bojev, kjer se pozabijo pravila in zaupa le moči. Čas prvinske zmede. Priložnost nove vednosti.

Slovenska različica svinčenih let je posledica prilagajanja njenih elit novim, vsekakor negotovim razmeram. Ideološki konsenz, na katerem je slonela utemeljitev nove državnice, je izgubil mobilizacijsko vlogo in se sprevrgel v nebogljeno politično govoričenje. Ideološki konsenz je temeljil na nacionalizmu in privatizaciji. Nacionalizem se je hranil z občutjem večvrednosti in ogroženosti z jugovzhoda, pripadnostjo "Evropi" ter običajno državotvorno mitologijo. Privatizacijo so ljudje podprli, ker so kapitalizem poznali bolj prek osladnih televizijskih nadaljevanj in bleščečih avstrijskih izložb, kot pa njegove uničevalne logike. A tudi na tej ravni smo priča neusmiljeni ideološki sekularizaciji, ko vedno več ljudi preprosto ne verjame tem konstitutivnim državotvornim ideologemom. Ne obstajata dobri in slabi nacionalizem, vsako tovrstno čredništvo je nizkotno. Tudi zato, ker takšne homogenosti država vzpostavlja ne le s pranjem možgan v šolah in medijih, temveč z izključevanjem "nevarnih" populacij. Tako se je zgodilo etnično čiščenje tudi v Sloveniji, resda ne z orožjem, temveč "strokovno", z administrativno-računalniškim izbrisom. To pa ne pomeni, da se tisoče zgodb niso končale tudi tragično. Bolniku so odrekli operacijo in

ta je umrl. Angleški dokumentarec o tem prikazuje po vseh evropskih državah. Dekle se je vrnilo z obiska staršev v Beogradu in v stanovanje, kjer je preživela večino svoje mladosti, ni mogla vstopiti: njene stvari, s pohištvom vred, so bile vržene ven. Očeta, ki je večerjal v krogu svoje družine, v hiši, ki jo je sam zgradil, so zgrabili policisti in deportirali. Nek moški je bil deportiran proti Hrvaški, kjer ga tudi niso hoteli sprejeti, pa je blodil na nikogaršnji zemlji, potem ko mu je policist porinil pištolo v usta in zagrozil, da ga bo ustrelil, če se še enkrat vrne. Govori se o ljudeh srbske nacionalnosti, ki so bili v času vojne deportirani prek hrvaške meje, potem pa se je za njimi izgubila vsaka sled. Teh zgodb je nešteto. Etnično čiščenje se v času balkanskih vojn ni dogajalo samo na Balkanu. Usoda stotisočev bolj ali manj nomadskih Romov s področja nekdanje Jugoslavije je povsem negotova. Vsi se jih otepajo, da le ne bi prišli prek šengenskega obzidja. Nacionalistične manipulacije oblastnikov so skrajno nizkotne. Na televizijski oddaji o izbrisanih so za publiko pripeljali veterane osamosvojitvene vojne, da bi se tako potrdil vtis, da so ti ljudje "sovražniki". Od tisočev izbrisanih je le manjši del sodil med starešine JLA, pa še tem in njihovim družinam ni treba odrekati temeljnih človekovih pravic. Če je kdo kaj zagrešil, ga pravosodje pač kaznuje, s tem pa tudi poplača svoj dolg. Zdi se, da pa bo moral ta dolg poplačati tudi kdo izmed slovenskih osamosvojiteljev. Tako kot so v Haag romali hrvaški, srbski, bosanski in albanski "junaki". Nacionalistični mitologiji verjame vedno manj ljudi, s tem pa politične elite izgubijo podlago svoje oblasti. Druga ideološka podlaga je restavracija kapitalizma oz. privatizacija. V okoliščinah okorne in nespametne socialistične "ekonomije" najbrž ni bilo težko drugo skrajnost bebavosti prikazati za ideal. Nesrečnikom se je zdel kapitalizem kot denarna piramida, v kateri vsi dobijo. Kot banka, v kateri bodo za svoje prihranke dobili visoke obresti. V kratkem času se krasni novi svet izkaže za goljufijo. Lastnina – tatvina. K temu se do ljudi le prebije resnica o svetovnem gospodarskem sistemu, ki ni nič drugega kot vampirsko sesanje življenjskih moči večini človeštva. Namesto obljubljenega bogastva za vse ljudem ostaja izčrpujoče delo za dobrine in potrebe, ki jim jih vsili reklamokracija. Ideje gibanja milijonov za globalno pravičnost so pljusknile tudi prek Alp in tako ogrozile tudi drugi ideološki temelj vladajočih elit. K temu je treba prišteti tudi kontinentalne integracijske procese. Z evropsko zvezo bo v perspektivi nacionalne države konec. Slovenska suverenost ne bo dočkala niti dveh desetletij. Za politične elite, ki bodo delovale le na lokalni ravni, kjer ideologija ni v veliko pomoč in je treba reševati življenjska vprašanja, je tistih 7 strasburških stolov in nekaj pisarn v Bruslju odločno premalo. Nacionalne elite s svojimi arhaičnimi nacionalnimi državami lahko delujejo le v Natu. Nato je pač organizacija, s katero mislijo Američani blokirati konkurenco enotne Evrope. Ni bilo težko zbrati peto kolono raztrgancev, ki so zarinile nož v hrbet zvezi, kateri se pridružujejo. Podobno vlogo so ti mali narodi – zato so jih poimenovali Volkerabfälle /ljudski odpadki/ –

odigrali v revolucionarnem letu 1848, ko so jih izrabili za zatiranje revolucij. A Nato, ta organizacija, za katero so slovenske politične elite bile pripravljene porabiti vso propagandno mašinerijo, velikanski denar, umazane policijske metode, še zadnjo moralno kredibilnost, je danes le še trohneče truplo. In prav za to trohneče truplo so bili pripravljene pritiskati na posameznike in institucije, ki lahko delujejo le v ozračju popolne svobode in avtonomije. Nekatere fakultete so se ponižale na raven partijskih šol, medtem ko so se drugi oblastniki spomnili, da bodo organizirali kar svoje privatne visokošolske ustanove. Seveda, z javnim denarjem. V teh svinčenih okoliščinah je ogrožen sam temelj znanosti in ta mora reflektirati svoje predpostavke, aktualen položaj in posledice. V takšnih razmerah intelektualec zagotovo ni tisti, ki zgolj sedi za monitorjem in se gre nekakšno neprizadeto, "objektivno" znanost.

Produkcija vednosti, ki ne le interpretira, temveč tudi kodira fenomene družbe, kulture in politike, postane v takšnih, kriznih časih, žrtev lastne "izvzetosti". Svojo, dobesedno naravoslovno, objektivnost, nevtralnost in neprizadetost je črpala z naslonitvijo na dozdevno nepristransko zgradbo države. Tako kot je sodstvo ločeno od oblasti, a brez nje zgubi svoj smisel, je sfera produkcije vednosti, Univerze, formno identična politični državi, čeprav od nje formalno ločena. Številni univerzitetniki so ministri in drugi visoki državni uradniki, ki združujejo nevtralno znanost z nevtralnim (strokovnim) administriranjem.

Tudi te načelne ločitve družboslovnih in humanističnih znanosti od politične države je konec v času prerivanja: politični uradniki postajajo raziskovalci, diplomati predavatelji, študentje poslušalska kulisa, molk vrlina, aklamacija pravilo, nepravovernim intelektualcem grozijo, ideološko utemeljeni projekti so bogato podprti, v medijskih gonjah se predpisujejo raziskovalne metodologije, ustrahovanje in discipliniranje trkata na vrata.

Zdi se, da je prav fantazma o nevtralnosti teh ved tista, ki jih je napravila za odvisne in ranljive s strani politične države in njenih elit. Družboslovne in humanistične vede se morajo zavedati svojih političnih temeljev, v antičnem pojmu te besede, kot svojega etičnega izhodišča: to, kar je v naravoslovju zavezanost resnici, je v normativnih vedah zavezanost pravici. Iz tega angažmaja raste tista vednost, ki je vredna zato, ker je zavezana človečnosti. Zavezanost moči, ki se zdi še tako ideološko nespodbitna, gmotno prepričljiva, administrativno totalna in silna, poda le videz znanstvene "objektivnosti", ki ni dolgega veka.

O tem nam govori Sokrat v Apologiji, o tem moramo govoriti vedno znova.